

Pomladansko nočno nebo in Jupitrovi cikloni

Mirko Kokole

S pomladjo so prišle vedno toplejše noči in tako, kot se prebuja narava, se povečuje tudi naše zanimanje za opazovanje nočnega neba. April bo letos še posebej ugoden, saj nas vse do druge polovice meseca ne bo motila močna Lunina svetloba in bomo lahko uživali v nemotenem opazovanju zvezdnega neba.

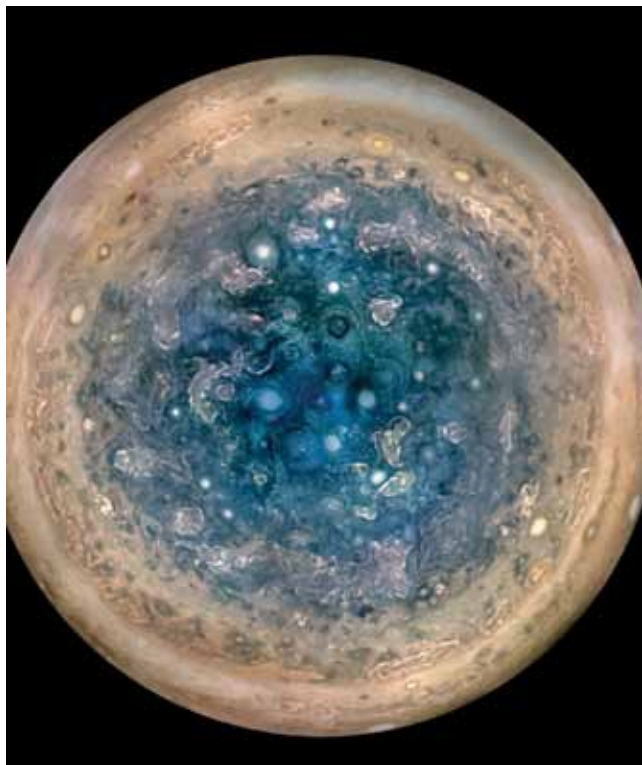
Na nočnem nebu bodo zimska ozvezdja, kot so Orion, Bik, Veliki pes, Voznik in Dvojčka, počasi začela odstopati prostor poletnim ozvezdjem, kot so Volar, Herkul, Lira in Kačenosec. Kraljica večernega neba pa bo prav gotovo Venera. Vidimo jo nad

zahodnim obzorjem takoj po Sončevem zahodu, če ne že prej. Venerina elongacija, to je navidezna razdalja med Venero in Soncem, se iz dneva v dan povečuje. Tako je Venera v vedno boljši legi za opazovanje. Sedemnajstega aprila bomo lahko na nebu videli blizu tudi Luno in Venero in kar je še bolj zanimivo, takrat bosta Venera in Luna v ravno nasprotnih menah. Venera je skoraj popolnoma osvetljena, medtem ko bo Luna videti le kot tanek svetel srp.

Če z opazovanjem vztrajamo malo dlje časa, bomo na vzhodnem nebu videli vzhajati še en zelo svetel objekt. To je Jupiter, največji planet našega osončja. Na nebu ni tako svetel kot Venera, a je kljub temu še vedno najsvetlejši objekt na tem delu neba in ga ne moremo zgrešiti. Trenutno se nahaja v ozvezdju Tehtnice.

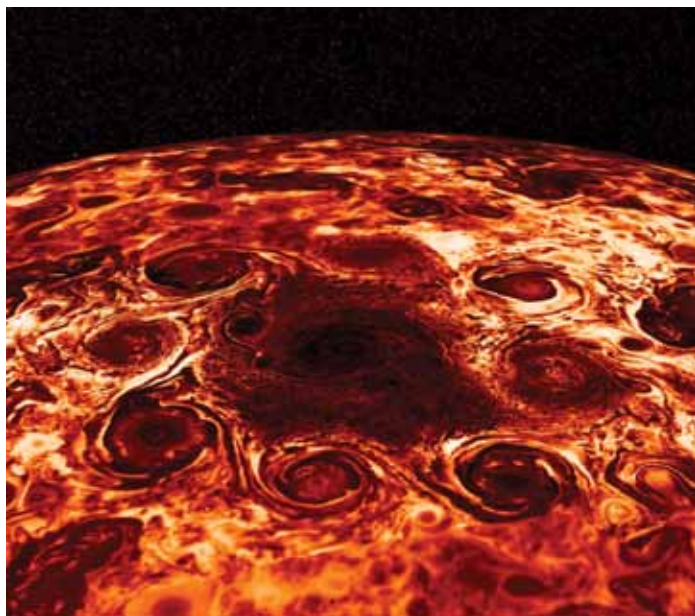
Jupiter je plinasti orjak in eden najbolj opazovanih planetov našega Osončja. Kljub temu, da ga podrobneje opazujemo že več kot štiristo let, vse od kar ga je prvič skozi teleskop pogledal Galileo Galilei, pa o njem še zdaleč ne vemo vsega. Vsakič, ko ga opazujemo z novimi instrumenti in metodami, nas po-

tel kot Venera, a je kljub temu še vedno najsvetlejši objekt na tem delu neba in ga ne moremo zgrešiti. Trenutno se nahaja v ozvezdju Tehtnice. Jupiter je plinasti orjak in eden najbolj opazovanih planetov našega Osončja. Kljub temu, da ga podrobneje opazujemo že več kot štiristo let, vse od kar ga je prvič skozi teleskop pogledal Galileo Galilei, pa o njem še zdaleč ne vemo vsega. Vsakič, ko ga opazujemo z novimi instrumenti in metodami, nas po-

Posnetek Jupitrovega južnega tečaja v vidni svetlobi, ki ga je posnela vesoljska sonda Juno. Jupitrovo polarno območje je presenetljivo modre barve in se jasno loči od peščeno rjave barve ekvatorialnih predelov. Tako južni kot severni tečaj vsebujeta več manjših ciklonov.

Foto: NASA/JPL-Caltech/SwRI/MSSS/Betsy Asher Hall/Gervasio Robles.

Posnetek Jupitrovega severnega tečaja v infrardeči svetlobi, ki ga je posnela vesoljska sonda Juno. Na njem lepo vidimo osrednji ciklon in osem manjših ciklonov, ki ga obkrožajo.

Foto: NASA/JPL-Caltech/SwRI/ASI/INAF/JIRAM.

Računalniška predelava posnetka Jupitrovega južnega tečaja, posnetega v infrardeči svetlobi. Vidimo osrednji ciklon in pet spremljevalnih ciklonov, razporejenih v nepravilni peterokotnik. Kako ti cikloni ohranjajo svojo strukturo, kljub temu, da so tesno skupaj dalj časa, znanstvenikom še ni znano.

Foto: NASA/JPL-Caltech/SwRI/ASI/INAF/JIRAM.

novno presenetiti. Tako smo šele pred kratkim prvič videli, kakšna so območja okoli njegovega severnega in južnega tečaja, ki jih do sedaj še nismo opazovali z nobeno od vesoljskih sond. Posnetki, ki jih je na Zemljo poslala vesoljska sonda *Juno* ameriške vesoljske agencije NASA, so dih jemajoči.

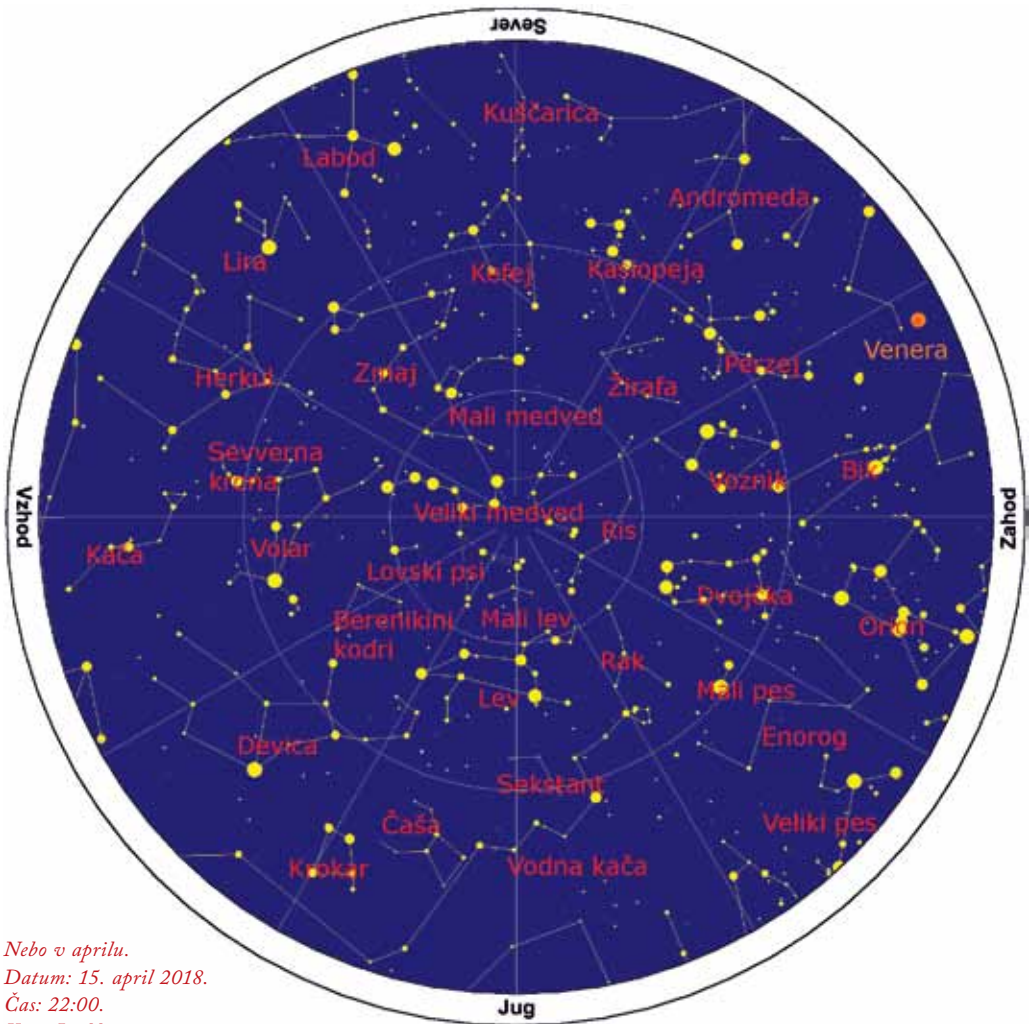
Polarna območja so presenetljivo modre barve in v nasprotju s pričakovanji vsebujejo več manjših ciklonov. Vsem znana velika rdeča pega, ki se nahaja v srednjih zemljepisnih širinah, je anticiklon, to je območje visokega tlaka, cikloni pa so območja nizkega tlaka.

Natanko na Jupitrovem severnem tečaju leži osrednji ciklon, ki ga obkroža kar osem manjših približno enako velikih ciklonov. Ti cikloni so veliki za približno četrtno polmera Zemlje. Južni tečaj pa je še bolj presenetljiv kot severni. Prav tako vsebuje osrednji ciklon, ki je približno dvakrat večji od ciklona na severnem tečaju. Osrednji ciklon obkroža pet ciklonov, ki so razporejeni v nepravilni peterokotnik. Najbolj presenetljivo pa je dejstvo, da cikloni kljub temu, da so tako tesno skupaj in se dotikajo drug drugega,

ohranjajo svojo strukturo in se ne združijo v večji ciklon. Tako je postal Jupiter nedvomno najbolj meteorološko zanimiv planet našega osončja. Znanstveniki bodo prav gotovo potrebovali še veliko let, preden bodo dobro razumeli vse njegove značilnosti.

Poleg novih odkritjih na Jupitrovem severnem tečaju pa je vesoljska sonda *Juno* pomagala pri še mnogo drugih odkritjih o Jupitrovi atmosferi, magnetnemu polju in

njegovi sredici. Več o tem pa bomo povedali v kateri od naslednjih številčk *Proteusa*.

Nebo v aprilu.
Datum: 15. april 2018.
Čas: 22:00.
Kraj: Ljubljana.